

Xenophanes fra Kolofon (ca. 570-475 f.Kr.)

Fragmenter

Xenóphanes blev født i Kolophon i Jonien og er en af de store, joniske naturfilosoffer. Han tilhører den filosofiske skole der kaldes Eleaterne. Fra hans 25. år rejste han om i den græske verden og slog sig ned på Sicilien hvor han virkede som sanger og digter af - primært - filosofiske digte.

Af disse digte er der desværre kun bevaret fragmenter, men af dem kan man alligevel udlede en del om Xenophanes' filosofi. Xenophanes er i eftertiden særligt blevet kendt for sin religionsfilosofi. Nedenfor bringes et udvalg af fragmenter af Xenophanes' værker, nummereret efter Diels og Kranz' Fragmente der Vorsokratiker fra 1903

Fr. 11:

“Homer og Hesiod¹ har tillagt guderne alt hvad mennesker synes er skamfuldt og bebrejdelsesværdigt: at stjæle, høre og at bedrage hinanden.”

Fr. 14:

“Men de dødelige tror at guder fødes, bærer samme tøj som dem selv, og har stemmer og kroppe.”

Fr. 15:

“Hvis køer og heste eller løver havde hænder, og hvis de kunne tegne med deres hænder og lave kunsthåndværk som mennesker kan, så ville heste have tegnet heste-lignende guder, og køer ville have tegnet ko-lignende guder, og alle arter ville fremstille gudernes fysiske form netop så den lignede deres egen.”

Fr. 16:

“Etiopierne siger at deres guder har flade næser og sort hud, og thrakerne² at deres guder har blå øjne og rødt hår.”

Fr. 17:

“Lad alt hvad mennesker tror, blive troet på som tilnærmelser til sandheden.”

Fr. 23:

“Der er én Gud, den største blandt guder og mennesker, men på ingen måde de dødelige lig, hverken af skikkelse eller i tanke.”

Fr. 24:

“Den fuldendte gud ser, den fuldendte gud tænker, den fuldendte gud hører.”

Fr. 26:

“For evigt forbliver han på samme sted, fuldstændig uden bevægelse, og det er ej heller sømmeligt for ham at bevæge sig fra et sted til et andet. Men uden at anstrenge sig ryster han alle ting ved sin tankes kraft.”

XENOPHANES.
Xenophanes. Illustration fra Thomas Stanley: *The History of Philosophy* (1655).

¹ *Homer og Hesiod*: to episke digtere der i den tidlige græske oldtid digtede bl.a. om gudernes mange eskapader

² *thrakerne*: et folkeslag bosiddende i det nordlige Grækenland (= Thrakien)